

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

สถานที่ดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตด้านประชากรในพื้นที่ บ้านแม่ดอกแดง หมู่ที่ 1 ต.เชิงคอย อ.คอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่ (กลุ่มคนเมือง) มีประชากรจำนวน 463 ครัวเรือน จำนวนประชากรแยกเป็นชาย 637 คน หญิง 626 คน รวม 1,263 คน และกลุ่มคนลาหู่ที่ตั้งชุมชนในหมู่บ้านแม่ดอกแดง รวม 5 ชุมชน 76 ครัวเรือน มีประชากร 432 คน เป็นหมู่บ้านรอบศูนย์ที่มีพื้นที่ติดต่อกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพบริบทชุมชน สังคม เศรษฐกิจ และวิถีชีวิต ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน และการมีส่วนร่วมค้นหาคำตอบของโจทย์วิจัยเป็นกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ชุมชนเป็นผู้มีส่วนร่วมทุกกระบวนการจึงจะเกิดความรู้ใหม่ที่มีความเข้าใจและมีเป้าหมายร่วมกัน จึงมีอุปกรณ์และเครื่องมือวิจัย ดังนี้

1. เครื่องคอมพิวเตอร์พร้อมอุปกรณ์เสริม(เครื่องพิมพ์)และโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยท้องถิ่น วัสดุเครื่องเขียน(กระดาษ ดินสอ ปากกา)
2. การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก การสังเกตและการจดบันทึก
3. การทำแผนที่ชุมชน
4. การประชุมระดมความคิด/เวทีแสดงความคิดเห็นและวิเคราะห์ปัญหาร่วมกัน
5. การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Groups)
6. การทำแผนที่ความคิด(mind map)

วิธีการดำเนินการวิจัย

ใช้กรอบแนวคิดกระบวนการวิจัยท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม และหลักการทฤษฎีการวิจัยท้องถิ่น เป็นเครื่องมือให้ชุมชนสามารถค้นหา และหาคำตอบในการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง

โดยให้คุณค่าของคน ภูมิปัญญา วัฒนธรรมในวิถีชีวิตที่หลากหลาย ตลอดจนความมุ่งมั่นในการค้นหาความรู้ใหม่เพื่อให้ได้ความจริงในการแก้ไขปัญหาชุมชนร่วมกัน

ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การออกแบบการวิจัยเพื่อแสวงหาความรู้และความจริง เพื่อตอบคำถามการวิจัย จำเป็นอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในชุมชนทั้งสองกลุ่มเป็นลักษณะการเจาะลึกในประเด็นที่เกี่ยวข้องประกอบกับกระบวนการแก้ไขปัญหา โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชนในการเป็นทีมทำงานวิจัยร่วมกัน โดยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยไว้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมชุมชน

ประชุมแกนนำชุมชน เครือข่ายองค์กรหนุนเสริมภาครัฐ-เอกชน หารือร่วมการทำงานวิจัย ระดมความคิด/วิเคราะห์/หาสาเหตุที่แท้จริง/ตัดสินใจและร่วมกันตั้งโจทย์การวิจัย ร่วมกันกำหนดวิธีการ/สร้างแผนงาน(ใช้เทคนิคเชิงกระบวนการการวางแผนแบบมีส่วนร่วม)

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบการวิจัย/เทคนิคและเครื่องมือ

ร่วมกันออกแบบเก็บข้อมูล(แบบสัมภาษณ์เชิงลึก)ใช้เครื่องมือปฏิบัติการวิจัยแบบมีส่วนร่วม(PAR) โดยการทำแผนที่ชุมชน การสนทนากลุ่ม การประชุม ระดมความคิดเห็น และการทำแผนที่ความคิดร่วมวิเคราะห์ข้อมูล แปรข้อมูล ค้นหาสาเหตุปัจจัย และกำหนดทางเลือก

ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติการวิจัย

ทดลองปฏิบัติ ปฏิบัติการวิจัย ร่วมวิเคราะห์ สรุปบทเรียน ค้นหาแนวทางรูปธรรม และความรู้ใหม่จากการวิจัย

ขั้นตอนที่ 4 วิเคราะห์ สรุปผลการวิจัย บทเรียนที่ได้

ร่วมประเมินและสรุปผลการวิจัยแบบมีส่วนร่วมได้แนวทางการแก้ไขปัญหา ร่วมกัน เชื่อมโยงสู่การจัดการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม และสามารถชี้วัดผลสำเร็จได้

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ความคิดเห็น ความพึงพอใจของประชาชนในชุมชนรวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการแก้ไขปัญหาการอยู่ร่วมกันในชุมชน และรวมทั้งการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก
2. ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Groups) และการบันทึกข้อมูล
3. ใช้วิธีการสังเกตการณ์จากพฤติกรรมของคนในชุมชน และการจดบันทึก

4. ใช้วิธีการเปิดเวทีระดมวิเคราะห์ พุดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นทั้งกลุ่มเล็กแต่ ละฝ่าย และเวทีรวมกันทั้งสองฝ่าย จดบันทึกข้อมูล ภาพถ่าย และภาพเคลื่อนไหว

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์/ตีความข้อมูล ใช้วิธีการถอดถ้อยคำแบบคำต่อคำ จดบันทึกการ สังเกตการณ์ การสนทนากลุ่มย่อย เวทีระดมความคิดเห็น เพื่อให้การตีความและการกำหนด ประเด็นที่สำคัญได้อย่างถูกต้อง เชื่อถือได้ แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เนื้อหา เพื่อ กำหนดหัวข้อแนวคิดสำคัญ และแบบแผนแนวคิดสำคัญอันเป็นแก่นสาระหลัก

กลุ่มคนและองค์กรที่เกี่ยวข้องในการวิจัย

กลุ่มคนและองค์กร

1. ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้านบ้านแม่ดอกแดง
2. นายกเทศบาลตำบลเชิงดอยและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล
3. ผู้นำชุมชนลาหู่และตัวแทนมูลนิธิฯที่ทำงานร่วมกับคนลาหู่ในชุมชน
4. แกนนำชุมชนทั้งคนเมืองและคนลาหู่ร่วมทำงานเป็นทีมวิจัย

กลุ่มคณะกรรมการและองค์กรภายในชุมชน

1. องค์กรชุมชน ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน เทศบาลตำบล เชิงดอยและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล
2. ผู้นำชุมชนเผ่าลาหู่ ทั้ง 5 ชุมชน ตัวแทนคริสตจักรและตัวแทนมูลนิธิทาง ศาสนาที่อยู่ในพื้นที่บ้านแม่ดอกแดง

กลุ่มองค์กรภายนอกชุมชน

1. สำนักงานประสานงานวิจัยเชิงบูรณาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เกี่ยวข้องเพราะ เป็นพื้นที่เป้าหมายในการหนุนเสริมงานวิจัยท้องถิ่นและประเด็นขับเคลื่อนงานเครือข่ายลุ่มน้ำกวาง

2. หน่วยงานพัฒนาและบริการสังคม สภาคริสตจักรในประเทศไทย เกี่ยวข้อง เพราะทำงานประสานงานกับคริสตจักรภาค 6 (ลาหู่) ในประเด็นงานแรงงานอพยพย้ายถิ่น และเป็นพื้นที่เป้าหมาย
3. สำนักงานคริสตจักรภาคที่ 6 ลาหู่ และมูลนิธิพระผู้สร้าง เกี่ยวข้องโดยตรง เนื่องจากชนเผ่าลาหู่ดังกล่าวเป็นสมาชิกคริสตจักรที่สังกัด
4. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สนับสนุนงบประมาณดำเนินการวิจัย
5. เทศบาลตำบลเชิงคอย อ.คอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่ กำหนดเป็นแผนนโยบาย และเทศบัญญัติงบประมาณประจำปี เพื่อขับเคลื่อนไปสู่การทำงานพื้นที่รูปธรรม ตำบลสมานฉันท์

ระยะเวลาที่ดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 ลงเก็บข้อมูลในพื้นที่ชุมชน เปิดเวทีพูดคุย ประชุมกลุ่ม และทบทวน วิเคราะห์สถานการณ์ ระหว่างเดือนมกราคม – กรกฎาคม 2553

ระยะที่ 2 พัฒนาระบวนการความร่วมมือร่วมใจของชุมชนบ้านแม่ดอกแดง ระหว่างเดือน สิงหาคม 2553 – กุมภาพันธ์ 2554

ระยะที่ 3 เรียบเรียง/จัดพิมพ์เข้าสู่เล่ม ระหว่างเดือนมีนาคม 2554

ระยะที่ 4 นำเสนอผลงานวิจัย ระหว่างเดือนเมษายน – พฤษภาคม 2554

แผนการดำเนินงานกิจกรรมและขั้นตอนการทำวิจัย

ตาราง 1 แผนการดำเนินงานกิจกรรมและขั้นตอนการทำวิจัย

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี
1. จัดเวทีประชุมกลุ่มย่อยแกนนำคน ลาหู่และ แกนนำคนเมือง จำนวน 5 ครั้ง เพื่อสร้างความเข้าใจและค้นหา ประเด็นปัญหาที่แท้จริงของแต่ละฝ่าย และนำไปสู่ประเด็นปัญหาร่วมและตั้ง โจทย์วิจัย	ครั้งที่ 1 วันที่ 22 มกราคม 2553 (ผู้นำชุมชนลาหู่กลุ่ม อารารัต) ครั้งที่ 2 วันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2553 (แกนนำลาหู่ทุก ชุมชนมารวมกัน) ครั้งที่ 3 วันที่ 21 เมษายน 2553 เวทีร่วม (ทีมวิจัยร่วม คนเมือง-ลาหู่) ครั้งที่ 4 วันที่ 20 พฤษภาคม 2553 (ผู้นำหมู่บ้านและ สมาชิกเทศบาลบ้านแม่ดอกแดง)
2. จัดประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำแผน วิเคราะห์สถานการณ์และปัญหาร่วมที่ เป็นอยู่ร่วมกัน โดยทีมวิจัย(แกนนำลา หู่+แกนนำคนเมือง)จำนวน 4 ครั้ง	ครั้งที่ 1 วันที่ 26 กรกฎาคม 2553 ประชุม(ทีมบริหาร เทศบาลต.เชิงดอย) ครั้งที่ 2 วันที่ 30 กรกฎาคม 2553 ประชุมวิเคราะห์ ปัญหา (แกนนำลาหู่) ครั้งที่ 3 วันที่ 2 สิงหาคม 2553 ประชุมวิเคราะห์ปัญหา (แกนนำคนเมือง) ครั้งที่ 4 วันที่ 6 สิงหาคม 2553 เวทีร่วมวิเคราะห์ปัญหา กำหนดกิจกรรมร่วม(ทีมวิจัย คนเมือง-ลาหู่- เทศบาล)
3.จัดทำแผนที่ทางสังคม ประกอบด้วย 3.1 แผนที่ที่ตั้งของและพื้นที่ที่อยู่ อาศัยของกลุ่มคนบนพื้นที่สูง (ลาหู่) ในพื้นที่บ้านแม่ดอกแดง 3.2 แผนที่หมู่บ้านแม่ดอกแดง	ได้ทำการลงพื้นที่จัดทำแผนที่ชุมชนทั้งคนพื้นเมืองและ กลุ่มคนลาหู่ที่อยู่รอบหมู่บ้านร่วมกับทีมวิจัยอย่าง ต่อเนื่องและนำมาเชื่อมต่อกับแผนที่หมู่บ้านที่มีอยู่เดิม เพื่อเกิดความสมบูรณ์และต่อไป ช่วงระหว่างวันที่ 14-18 มิถุนายน 2553 ได้นัดหมายทีมวิจัยทำแผนที่ทาง

ตาราง 1 (ต่อ)

กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี
	สังคมเพิ่มเติม
4. ลงพื้นที่เก็บข้อมูลชุมชน โดยการ สัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตและการจดบันทึก ทั้งชุมชนคนเมืองและชุมชนคนลาหู่	- ช่วงเดือนมิถุนายน – กรกฎาคม 2553
5. ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อกำหนด การพัฒนาความร่วมมือร่วมใจในการ อยู่ร่วมกันของชุมชน ที่เป็นกิจกรรม เชิงรูปธรรม	ครั้งที่ 1 วันที่ 9 สิงหาคม 2553 (ทีมแกนนำลาหู่ได้ทีมวิจัย) ครั้งที่ 2 วันที่ 27 กันยายน 2553 (ทีมแกนนำคนเมืองได้ทีมวิจัย)
6. ประชุมสรุปผลการดำเนินงาน ร่วมกับคณะทำงานทั้ง 2 ฝ่าย เพื่อ ประมวลข้อมูลประสบการณ์ในการ ดำเนินงานที่ผ่านมา	ครั้งที่ 1 วันที่ 14 ตุลาคม 2553 (เวทีแกนนำพัฒนาความร่วมมือ) ครั้งที่ 2 วันที่ 18 ตุลาคม 2553 (เวทีร่วมแกนนำทั้ง 2 กลุ่ม เพื่อจัดทำแผนงานในระยะต่อไป)
7. สรุปผลการวิจัย เชื่อมโยงสู่การ แก้ไขปัญหาพร้อมกันอย่างเป็นรูปธรรม ที่ยั่งยืน	เดือนธันวาคม 2553
8. กิจกรรมศึกษาดูงานนอกพื้นที่	วันที่ 24-27 มกราคม 2554
9. สรุปผลการดำเนินงานทั้งหมด	ช่วงเดือนกุมภาพันธ์ 2554
10. เรียบเรียง/จัดพิมพ์เข้ารูปเล่ม	ช่วงเดือนมีนาคม 2554
11. นำเสนอผลงานวิจัย	ช่วงเดือนพฤษภาคม 2554